

ΧΑΤΖΗΧΑΜΠΗ ΚΑΙ ΗΡΑΙΟΝ

της Χριστιάνας Διονυσίου

Τα βασικότερα κινηματοθέατρα της Αμμόχωστου

Τα κινηματοθέατρα Χατζηχαμπή και Ηραίων, που λειτουργούσαν μέχρι την τούρκικη εισβολή, αποτελούσαν τα πιο σημαντικά κινηματοθέατρα της Αμμόχωστου. Βρίσκονταν στο κέντρο της πόλης και είχαν περισσότερη κίνηση από τα υπόλοιπα κινηματοθέατρα, όπως το Ιντεάλ, Ολύμπια, Απόλλων κλπ. Το κινηματοθέατρο Χατζηχαμπή κτίστηκε το 1938 από τον Χατζηχαμπή ο οποίος έκανε εξαγωγές εσπεριοειδών. Το Ηραίον κατασκευάστηκε το 1944 από τον εξαγωγέα αγροτικών προϊόντων Ανδρέα Παπαγεωργίου. Στα κινηματοθέατρα αυτά διοργανώνονταν διάφορες εκδηλώσεις. Τραγουδούσαν χορωδίες, γίνονταν συγκεντρώσεις και γιορτές σχολείων, οργανώσεων, συντεχνιών, κομμάτων κ.ά. Επίσης, γνωστοί και διακεκριμένοι ηθοποιοί, τόσο από την Κύπρο όσο και από την Ελλάδα, ανεβάζαν τακτικά θεατρικές παραστάσεις οι οποίες σημειώναν μεγάλη επιτυχία. Τα εν λόγω κινηματοθέατρα, είχαν ως κύρια ασχολία την προβολή ταινιών.

Τα κινηματοθέατρα Ηραίων και Χατζηχαμπή διαδραμάτισαν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην αναβάθμιση του πολιτιστικού γίνεσθαι της πόλης, στην ανάπτυξη θεατρικής παιδείας και συνεπώς στην πνευματική καλλιέργεια των κατοίκων. Συζητήσαμε με τρεις δημότες της πόλης, με τους Νίκο Στυλιανού, Βάσο Βασιλείου και Νίκο Φλουρέντζο (ο οποίος διετέλεσε δημοτικός σύμβουλος από το 1949 μέχρι το 1964), για αυτά τα κινηματοθέατρα, τη σημασία που είχαν, για το κοινό και για διάφορα άλλα. Επισημαίνουν πως τα κινηματοθέατρα αποτελούσαν τη μοναδική έξοδο και μέσο αναψυχής των κατοίκων της πόλης. Ο κ. Βασιλείου υποστηρίζει πως «τα θέατρα αυτά ήταν η σπονδυλική στήλη των πολιτιστικών δρώμενων. Σε αυτούς τους χώρους διαδραματίστηκαν όλα σχεδόν τα πολιτιστικά γεγονότα στην Αμμόχωστο». Όπως τονίζει ο κ. Φλουρέντζος «για τον κόσμο ήταν πολύ σημαντική η προσφορά των κινηματοθέατρων. Ήταν οι βασικές εστίες πολιτιστικής κίνησης της πόλης όπου ο κόσμος μπορούσε να παρακολουθήσει διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις». Ο κ. Στυλιανού αναφέρει πως «αυτά τα κινηματοθέατρα πρόσφεραν στον πολιτισμό και στην ψυχαγωγία του πολίτη».

^x18

Τα κτίρια των θεάτρων

Τα κινηματοθέατρα αυτά είχαν δύο διαφορετικά κτίρια, ένα χειμερινό και ένα καλοκαιρινό, όπου γίνονταν κυρίως κινηματογραφικές προβολές.

Το κινηματοθέατρο Χατζηχαμπή ήταν πολύ παλιό κτίριο με κολώνες. Κατά μήκος όλο του κτιρίου υπήρχε ηλιακός με καμάρες. Το κτίριο αντιπροσώπευε την κλασική λαϊκή αρχιτεκτονική της Κύπρου. Ήταν χωρητικότητας τρακοσίων τουλάχιστον ατόμων. Το Ηραίον ήταν ένα κυκλικό γωνιακό κτίριο. Ήταν πολύ ωραίο, μοντέρνο και εντελώς διαφορετικό από αυτό του Χατζηχαμπή. Για την εποχή του ήταν πολύ μεγάλο (είχε χωρητικότητα χιλίων διακοσίων ατόμων). Στα χειμερινά θέατρα, υπήρχαν δυο κατηφορικές αίθουσες, η κεντρική αίθουσα και ο εξώστης. Στα καλοκαιρινά θέατρα υπήρχε εξωτερικά ένας τοίχος, ένα-δύο ταμεία με θυρίδες, μία είσοδο και μία μικρή καντίνα. Ο εσωτερικός χώρος των καλοκαιρινών θεάτρων Ηραίων και Χατζηχαμπή, όπως και των υπολοίπων υπαίθριων θεάτρων, ήταν αμφιθεατρικός. Υπήρχε μία μεγάλη αίθουσα, σκηνή, καρέκλες, ένας κεντρικός διάδρομος στις άκριες και ένα δωμάτιο με προβολέα. Το καλοκαιρινό θέατρο Ηραίων ήταν χωρητικότητας πεντακοσίων περίπου ατόμων. Το πρώτο καλοκαιρινό θέατρο του Χατζηχαμπή είχε χωρητικότητα διακοσίων ατόμων, ενώ το δεύτερο, που κτίστηκε κατά την δεκαετία του '50, ήταν μεγαλύτερο (χωρητικότητα τετρακοσίων περίπου ατόμων). «Τα θέατρα αυτά» πιστεύει ο κ. Βασιλείου «ήταν αρκετά μεγάλα για την εποχή τους, πιο μεγάλα από το Ριάλτο». Ο κ. Στυλιανού δηλώνει πως «το Ηραίον για την εποχή του ήταν πολύ εξελιγμένο, μοντέρνο και παράξενο. Ήταν το καλύτερο που έγινε την τότε εποχή στην Αμμόχωστο και πιθανόν σε όλη την Κύπρο».

Θεατρικές παραστάσεις

Στα κινηματοθέατρα αυτά ανεβάστηκαν διάφορα έργα, σοβαρά, κωμωδίες, επιθεωρήσεις, ηθογραφίες, έργα κλασικού ρεπερτορίου και αρχαίων τραγικών. Παρουσιάστηκαν για παράδειγμα έργα των Ξενόπουλου, Σαίξπηρ, Τσέχωφ, Αισχύλου, Ευριπίδη, Σοφοκλή κλπ. Οι κυπριακοί θίασοι παρουσίαζαν ως

επι σκηνής

Θέατρο Χατζηχαμπή (χειμερινό) στην οδό Δημοκρατίας. Photo Edwards

επί το πλείστον κωμωδίες, ενώ οι ελληνικοί ανέβασαν διάφορα έργα.

Μέχρι το 1940, μόνο οι ελληνικοί θίασοι παρουσιάζαν έργα σε αυτά τα κινηματοθέατρα. Ανέβασαν έργα όλοι οι ελληνικοί θίασοι οι οποίοι μετέβαιναν στην Αμμόχωστο καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, κυρίως όμως το καλοκαίρι, και έδιναν παραστάσεις επί δυο-τρεις μέρες. Στα κινηματοθέατρα Ηραίων και Χατζηχαμπή, κάθε χρόνο δύο-τρεις θίασοι έκαναν μία-δύο παραστάσεις κάθε μέρα. Το 1940 συγκροτήθηκαν οι κυπριακοί θίασοι και έκτοτε οι θίασοι αυτοί, όπως το Θέατρο Προμηθέας, Νέο Λυρικό, άρχισαν να ανεβάζουν έργα σε αυτά τα κινηματοθέατρα. Κάθε μήνα, ένας-δύο κυπριακοί θίασοι, έδιναν δύο παραστάσεις σε ένα βράδυ. Οι ελληνικοί θίασοι εξακολουθούσαν να ανεβάζουν τακτικά έργα στα θέατρα αυτά. Οι παραστάσεις ήταν πολύ καλές ποιοτικά, ειδικά αυτές που δίνονταν από τους ελληνικούς θιάσους.

Στα θέατρα αυτά έπαιξαν δημοφιλείς έλληνες ηθοποιοί, όπως οι Βουγιουκλάκη, Μάρω Κοντού, Άννα Φόνου, Τζένη Καρέζη με τον Καζάκο, Πάντζας, Ντίνος Ηλιόπουλος, Κώστας Βουτσάς, Ορέστης Μακρής, Αλεξανδράκης, Σταυρίδης, Αυλωνίτης, Λάμπρος Κωνσταντάρας, αδελφές Καλουτά,

επι σκηνής

Φωτόπουλος, Δημήτρης Χορν και Έλλη Λαμπέτη, Μαίρη Αρώνη, Κοτοπούλη, Ξένια Καλογεροπούλου με τον Φέρτη, Χατζηχρίστος, Χατζίσκος κ.ά. Επίσης, ανέβασαν έργα πολλοί κύπριοι γνωστοί ηθοποιοί, όπως οι Παντελίδης, Μαυρομάτης, Μούστρας, Κακουράτου, Κυριακίδου, Φλωρεντία, Φαντίδης, Ποταμίτου, Αργυρίδης, Παπαμαρκίδης, Φινόπουλος, Κυπρούλα, Παστελίδης κλπ.

Οι θεατρόφιλοι

Οι κάτοικοι της Αμμόχωστου και των γύρω χωριών παρακολουθούσαν τις θεατρικές παραστάσεις που ανέβαιναν στα κινηματοθέατρα Ηραίων και Χατζηχαμπή. Όπως τονίζουν οι δημότες της πόλης ο κόσμος αγαπούσε περισσότερο το θέατρο από ότι τώρα αφού το θεατρόφιλο κοινό ήταν αριθμητικά μεγαλύτερο, καθώς επίσης και περισσότερο ενεργό εν σχέσει με το σημερινό. Υπήρχε σημαντική θεατρική κίνηση και τα άτομα που παρακολουθούσαν θέατρο προέρχονταν από όλα τα κοινωνικά στρώματα. «Υπήρχε τόσο μεγάλη κοσμοσυρροή στα θέατρα που μερικές φορές» τονίζει ο κ. Στυλιανού «δίνονταν διπλά εισιτήρια και ο κόσμος τσακωνόταν. Το κοινό έβλεπε όλες τις θεατρικές παραστάσεις και τα θέατρα ήταν πάντα γεμάτα». Ο κ. Βασιλείου τονίζει

x 19

ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ

Τριτη, 22 Φεβρουαριος 2005, p. 21

πως «ο κόσμος ήταν ενθουσιασμένος και ένθερμος υποστηρικτής του θεάτρου. Αρκετοί έβλεπαν τρεις φορές το ίδιο θεατρικό έργο. Το κοινό τότε ήταν πιο θερμό από το σημερινό και είχε επαφή με την σκηνή και τους ηθοποιούς». «Ο κόσμος αγαπούσε το θέατρο, εκτιμούσε τα καλά θεατρικά έργα και ήταν εγκάρδιος προς τους ηθοποιούς. Χειροκροτούσε και γενικά συμμετείχε ενεργά» αναφέρει ο κ. Στυλιανού. «Το κοινό» επισημαίνει ο κ. Φλουρέντζος «γενικά εκδήλωνε τα συναισθήματά του».

Το κοινό παρακολουθούσε κυρίως κωμωδίες, καθώς επίσης ηθογραφίες και σοβαρά έργα. Ενημερωνόταν για τις προγραμματισμένες θεατρικές παραστάσεις από τον Ουλή. Γύριζε σε όλη την πόλη, τόσο σε κεντρικούς δρόμους όσο και σε γειτονιές, και με τον τηλεβόα παρείχε στους κατοίκους τις απαραίτητες πληροφορίες (το έργο που θα παρουσιαστεί, ο θίασος, το κινηματοθέατρο κλπ). Ήταν σημαντικό γεγονός για τους κατοίκους το ότι κάποιος ελληνικός θίασος θα παρουσίαζε θεατρικό έργο. Για να παρακολουθήσει το κοινό κάποια θεατρική παράσταση, ήταν απαραίτητο το επίσημο ένδυμα.

«Θεατρικές» αναμνήσεις...

Στο θέατρο μπορούσε κανείς να αγοράσει πρόγραμμα όπου αναγραφόταν η ιστορία του έργου και υπήρχαν φωτογραφίες των ηθοποιών. Στο διάλειμμα πωλούσαν ξηρούς καρπούς (μάντολες και κανναούρι), σέρβιραν καφέδες και άτομο με κασέλα πωλούσε αναψυκτικά. Επίσης, υπήρχε φυσουκάρης (πωλούσε φιστίκια). Έξω στο δρόμο υπήρχαν διάφορα αμαξίδια από όπου μπορούσε κανείς να αγοράσει κάστανα, σοκολάτες και καραμέλες.

Ο κ. Βασιλείου θυμάται πως «ο κόσμος στο διάλειμμα ζητούσε αυτόγραφο από τους ηθοποιούς. Έπαιρνε στα καμαρίνια το πρόγραμμα του θεάτρου για να υπογράψει ο ηθοποιός την φωτογραφία του».

Ο κ. Στυλιανού αναφέρει πως «μικροί και μεγάλοι έτρεχαν μέσα στο δρόμο τους ηθοποιούς για να πάρουν αυτόγραφο, ειδικά από την Βουγιουκλάκη η οποία ήταν η αγαπημένη τους ηθοποιός». Ο κ. Φλουρέντζος λέει πως «μία φορά την πήραν σηκωτή στο θέατρο για να την γλιτώσουν από το πλήθος. Η Βουγιουκλάκη ήταν μία λαμπερή προσωπικότητα. Γνώρισα αρκετούς ηθοποιούς, όπως την Τζένη Καρέζη η οποία είχε αριστοκρατική φινέτσα, ήταν έξυπνη και όλοι την σέβονταν».

ήταν καλοκαίρι του 1948, στο θερινό Ηραίων

της Ειρένας Αδαμίδου

Εκείνο που θυμάμαι έντονα και με αρκετή νοσταλγία, πρέπει να πω, λόγω έλλειψης σήμερα, είναι οι θερινοί χώροι που διέθεταν και τα τρία κινηματοθέατρα (αμιγώς θέατρα δεν υπήρχαν) στην Αμμόχωστο - Ηραίων, Ολύμπια και Χατζηχαμπή - σε μικρή απόσταση από τις χειμερινές τους αίθουσες. Το τέταρτο, μάλιστα, το Ρίο, ήτανε μόνο καλοκαιρινό. Στην πράξη, για την ακρίβεια, αυτό και το Ηραίων λειτουργούσαν κανονικά ως κινηματοθέατρα. Τα άλλα δύο ήταν σχεδόν αποκλειστικά κινηματογράφοι, ίσως επειδή δεν διέθεταν μεγάλη σκηνή, κατάλληλα καμαρίνια κ.τ.λ., και μόνο σε έκτακτες περιπτώσεις φιλοξενούσαν και θεατρικές παραστάσεις. Ωστόσο, το "επίσημο" κινηματοθέατρο της πόλης ήτανε το Ηραίων - χειμερινό και καλοκαιρινό - που φιλοξενούσε κατά κανόνα τις θεατρικές παραστάσεις, κυπριακές και ελλαδικές, τις συναυλίες, ακόμα και τις παραστάσεις όπερας όταν, αραιά και που, μας έκανε την τιμή να εμφανιστεί και σε μας αυτό το υπέροχο μουσικοθεατρικό είδος. Θυμάμαι - μαζί με μένα σίγουρα και πολλοί άλλοι - στη δεκαετία του '50, τις παραστάσεις της "Λουτσία ντι Λαμμερμούρ" και της "Τραβιάτα", με Ιταλούς και δικούς μας καλλιτέχνες, και τον σήμερα διεθνούς φήμης και τότε δεκάχρονο Μαρτίνο Τυρίμο να διευθύνει την "Τραβιάτα" και να εισπράττει, με το σεμνό του χαμόγελο, τα παρατεταμένα χειροκροτήματα και τις επευφημίες του ενθουσιασμένου και κατασυγκινημένου κοινού.

Στη δεκαετία του '50 είχαμε επίσης την ευκαιρία να απολαύσουμε μερικές αξέχαστες παραστάσεις με τους θιάσους Γιώργου Παπά - Έλλης Λαμπέτη - Δημήτρη Χορν και Γιώργου Παπά - Ελένης Χατζηαργύρη.

Δεν μπορώ να καθορίσω ακριβώς τη στιγμή που άρχισε να επιδρά βαθιά μέσα μου η μαγεία του θεάτρου. Ξέρω όμως με σιγουριά τότε εκστασιάστηκα για πρώτη φορά μπροστά στο μεγαλείο της αρχαίας τραγωδίας. Ήταν το καλοκαίρι του 1949, ανάμεσα στα λουλούδια και το πράσι-

Θέατρο ΗΡΑΙΟΝ. Photo Edwards

νο του Θερινού Ηραίου, όταν είδα τη Μαρίκα Κοτοπούλη να ερμηνεύει την Κλυταιμνήστρα, τόσο εντυπωσιακή και πληθωρική πάνω στη σκηνή, που επισκίαζε όλους τους άλλους ηθοποιούς, με αποτέλεσμα μόνο αμυδρά να θυμάμαι το νεαρό τότε Δημήτρη Μυράτ, ως Ορέστη, και να μην είμαι καθόλου βέβαιη για το πια έπαιζε την Ηλέκτρα.

Εδώ θα ήτανε παράλειψη να μην αναφέρω ότι, την ίδια εποχή και στον ίδιο χώρο είδα επίσης αξέχαστες παραστάσεις με εξαιρετικά ταλαντούχους Κύπριους ηθοποιούς, πολλοί από τους οποίους δεν είναι πια μαζί μας. Θυμάμαι πως, όταν πρωτοείδα σε μια επιθεώρηση τον αείμνηστο Νίκο Παντελίδη, ντυμένο σαν ερυθρόδερμο, να χτυπά με πείσμα το πόδι του στο πάτωμα και να τραγουδά με τη χαρακτηριστική, λίγο βραχνή φωνή του: "Ο στρατηγός διατάζει το πυροβολικό..." ανάμεσα στα ασυγκράτητα γέλια του κοινού, η δική μου αυθόρμητη σκέψη ήταν να τον κατατάξω αμέσως μετά τον Βασίλη Λογοθετίδη - που ήδη τον γνώριζα και για μένα ήταν ο πρώτος - και παρόλο που, από τότε, έχουν περάσει

55 ολόκερα χρόνια, αυτή μου η γνώμη δεν έχει αλλάξει.

Οι θεατρικές μου αναμνήσεις από την Αμμόχωστο τελειώνουν μαζί με τη δεκαετία του '50. Από το 1961 ζω στη Λευκωσία, όπου παρακολουθώ με μεγάλη χαρά την εξέλιξη και την πρόοδο του θεάτρου στον τόπο μας. Ωστόσο αναρωτιέμαι συχνά που θα βρισκόταν, κι ακόμα αν θα υπήρχε καν το κυπριακό θέατρο χωρίς εκείνους τους πρώτους σκαπανείς που, σαν σύγχρονοι άτλαντες της τέχνης, το κράτησαν στους ώμους τους κι έβαλαν τα θεμέλια για τη δημιουργία αυτού που έχουμε σήμερα.

ΕΠΙ ΣΚΗΝΗΣ

Τριτη, 22 Φεβρουαριος 2005, p. 23

